

Koreomuusikalised ehk muusika- ja tantsuvahelised seosed

Gerhard Lock

Muusikateadlane ja helilooja

Tallinna Ülikooli Kunstide Instituudi muusika osakonna muusikateaduse lektor

13.02.2014

KTKDK Kaunite Kunstide Filosoofia loengusari Pärnus

TALLINNA ÜLIKOOL
Kunstide Instituut

TLÜ Kunstide Instituut
MUUSIKA OSAKOND

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

European Union
European Social Fund

Investing in your future

Kasutatud kirjandus:

Aus, K.; Lock, G. (2012). Liikumiskvaliteetidid koreomuusikaliste seoste parameetrina tantsuetenduse „Tallinn–Aegviidu“ näitel. *Res Artis*, 1, 64–78.

Hodgins, Paul (1992). *Relationships between score and choreography in twentieth-century dance: music movement, and metaphor*, Lewiston, Queenston, Lampeter: The Edwin Mellen Press.

Tantsulavastuse analüüsimine:

(1) tants ja muusika eraldi

- mõlema kunstiliigi mitmesugused valdkonnaspetsiifilised analüütilis-teoreetilised kontseptsioonid (spetsiifilised tantsuanalüüsi ja muusikateoreetilised meetodid)

(2) tantsu ja muusika vaheline koostoimimine

- suhteliselt vähe kontseptsioone
- ka rahvusvaheliselt ei ole selle uurimine teaduslikul tasandil ja interdistsiplinaarselt seni väga levinud

Alles 2005. aasta sügisel toimus Londonis Roehamtoni ülikoolis esimene rahvusvaheline muusika- ja tantsuteemaline konverents *SoundMoves*, eesmärgiga luua sellele interdistsiplinaarsele valdkonnale iseseisvamat väljendusvõimalusi.

Koreomuusikaliste ehk muusika ja tantsu seoste analüüs:

Valik kirjandust:

Hodgins, Paul (1992). *Relationships between score and choreography in twentieth-century dance: music movement, and metaphor*, Lewiston, Queenston, Lampeter: The Edwin Mellen Press.

Krumhansl, Carol L. & Schenck, Diana Lynn (1997). „Can dance reflect the structural and expressive qualities of music? A perceptual experiment on Balanchine's choreography of Mozart's Divertimento no. 15“, *Musicae Scientiae*, Spring 1997, 63–83.

Damsholt, Inger (1999). *Choreomusical discourse: The relationship between dance and music* (doctoral dissertation). Dance from Københavns Universitet.

Frego, R.J. David (1999). Effects of aural and visual conditions on response to perceived artistic tension in music and dance. *Journal of Research in Music Education*, Vol. 47 (No. 1), 31-43.

Robert W. Mitchell, Matthew C. Gallaher (2001). Embodying Music: Matching Music and Dance in Memory. *Music Perception*, Vol. 19, No. 1, 65–85.

Guedes, C. (2005). *Mapping movement to musical rhythm: A study in interactive dance* (PhD. thesis), New York: New York University.

Spalva, Rita (2009). Interaction between dance and music within the context of time as a structural component of dance composition. In: T. Selke & G. Lock (eds.). *Music and Environment: The Changing Face of Music Education*. Tallinn: Tallinn University, 152–173.

Tantsulavastuse analüüsimine:

Teoreetiline lähenemine kolmest aspektist:*

- 1) Koreomuusikalised seosed
- 2) Helikujundus
- 3) Kulminatsioon

Võimaldab analüüsida etenduse

- makrotasand (vorm)
- mediotasand (struktuur)
- mikrotasand (materjal)

* Kaspar Aus (2007). *Koreomuusikalistest seostest tantsulavastus "Tallinn–Aegviidu" näitel* (proseminaritöö, juhendaja Gerhard Lock). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kunstide Instituudi Koreograafiaosakond.

Tantsulavastuse analüüsimine:

Koreomuusikaliste seoste analüüs avab etenduse:

- mediotasand (tantsu ja muusika struktuur ning nendevahelised seosed)
 - põhineb mõlema kunstiliigi mikrotasandi nähtuste iseärasutel (materjalil)
 - » nendevahelisel koostoimel

Helikujundusega saab analüüsida etenduse:

- mikrotasandit, s.t liigitada muusikat ja selles kasutatud helisid (materjali)
 - tantsuetenduse üldist ehitust makrotasandil (vorm)
 - » avanevad etenduse semiootilised tasandid.

Kulminatsioonianalüüsiga saab teha järeldusi

- makrotasandil (vorm, kulminatsioonid, pinge kulgemine etenduse vältel)
- medio- ja mikrotasandil
 - uurides erinevaid kulminatsioone ja nende struktuurilisi ja materjalist olenevaid aspekte
 - » nii muusikas kui ka tantsus

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 25–30):

Koreomuusikalised seosed või paralleelid

Koreomuusikaline analüüs (*choreomusical analysis*)

1) Sisemised (*intrinsic*) seosed/parameetrid/aspektid

- muusikaliste ja kinesteetiliste žestide valdkond
- ikooniliste rist-distsiplinaarselt välja paistvalt nähtavate ja ideomaatiliste elementide refleksiooni, nende interpretatsioon on valdavalt kontekstist mitte mõjutatud
 - muusikalised ja tantsulised kujundid
 - struktuurianalüüs

2) Välimised (*extrinsic*) seosed/parameetrid/aspektid

- tunnistavad kolmanda partneri olemasolu koreomuusikalises abielus
- väline element nagu iseloomustus, narratiivsus, mis on omane nii muusikal kui ka koreograafial
- arhetüüpsed, emotsionaalsed/psühholoogilised, narratiivsed kategooriad
 - osalt on ühiseid kokkupuutepunktid mõne seesmise parameetriga
 - jutustav ja kultuuriline kontekst

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 26–27):

Sisemised aspektid:

A. Rütm:

1. muusikaline aktsent ja meetrum langevad kokku liikumise aktsendiga
2. tantsija tekita oma liikumisega heli ja on osa partituurist rütmilisel tasandil (kätte plaksutamine, jalaga trampimine jne)

B. Dünaamika:

- muusikalise kujundi/žesti tugevus on seotud liigutusliku žesti suurusega
- tihti osa teistest koreomuusikalistest seostest

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 26–27):

Sisemised aspektid:

C. Faktuur:

1. Instrumentatsioon/tantsijate arv:

- muusikas kasutavate instrumentide arv on võrdne tantsijate arvuga
sooloinstrument $\Leftrightarrow$ soolo tantsija, duett $\Leftrightarrow$ *pas de deux*
ansambel $\Leftrightarrow$ rühmatants (*corp section*)

2. Homofoonia/polüfoonia

- kooskõlas grupiliikumine määrab muusikas homofoonia (unisoone) või vastupidi ning mitmekesine liikumine on seoses polüfoonilise muusikaga

3. Kontrapunkt:

- muusikalise kaanoni/imitatiivne faktuur peegeldub koreograafias
[- dodekafoonilised printsiibid peegelduvad koreograafias]

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 26–27):

Sisemised aspektid:

D. Struktuuri korrespondents: muusikalise süntaksi üksused
- erinevad muusikalised või tantsulised lauseosad.

1. Motiiv/figuur
2. Fraasi/periood
3. Suuremad struktuurid

[Kõik sõltub spetsiifilisest struktuurist, mille analüüsimisel tuleb neid mõisteid vastavalt kontekstile piiritleda.]

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 26–27):

Sisemised aspektid:

D. Kvalitatiivsed parameetrid:

1. Tessituur: muusika registriline aspekt (kõrged ja madalad passaažid).
 - madala registri muusika puhul toimub paralleelselt raske iseloomuga liikumine
2. Tämbel: tantsija/tantsijate rühm $\Leftrightarrow$ instrument/instrumendi perekond
 - võib olla soopõhine: vaskpillid $\Leftrightarrow$ meestantsijad, puupillid $\Leftrightarrow$ naistantsijad
3. [Artikulatsioon] teravus/pehmus: staccato või legaato muusikas peegeldub ka teravates või pidevates liigutustes
4. Dissonants/konsonants: arvestatakse koreograafias muusika harmooniliste aspektidega

[Taolise võtte puhul tantsib rühm naisi näiteks õrna ja tundelise flöödi järgi. Kvalitatiivsete parameetrite alla liigitakse veel teravuse ja pehmuse ning kooskõla ja ebakooskõla määr. Kõik toimib muusikas ja liikumises vastastikku. Näiteks harmooniline muusika võib saata voolavat liikumist, kuid alati võib ka reegleid rikkuda.]

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 26–27):

Sisemised parameetrid:

E. Mimeetilised parameetrid

1. Instrumentaalne imitatsioon

- tantsija matkib nt mõnda instrumenti, vastav heli on partituuri sisse kirjutatud

2. Mitte-instrumentaalse imitatsioon

- tantsija näitlikustab/demonstreerib heli tekitavat liikumist, nt karjumist, püssi laskmist, millega korrespondeerib partituuris ettenähtud heli

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 28–29):

Välimised aspektid:

Publiku ja artistide jagatud taustateadmised, mille ära tundmine on oluline:

- nt balleti peaosa karakter ja lugu
- sotsioloogilised, psühholoogilised ja mütoloogilised taustad

A. Arhetüüpsed aspektid:

- muusikaline teema, faktuur või instrumentatsioon ja sellega korrespondeeriv liikumine või tekstiline taust on assotsieeritud arhetüüpsete karakterite või teemadega

B. Emotsionaalsed/psühholoogilised aspektid:

- partituur ja koreograafia reflekteerivad indiviidi/rühma emotsionaalset ja /või psühholoogilist seisundit, tihti kasutusel kui ennetamisvõttena

C. Narratiivsed aspektid:

- muusika ja liikumine toetavad oluliste elementide või lausa tervete jutustusliinide arusaamist narratiivses koreograafias

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 28–29):

Välimised aspektid:

Kolm temporaalset kategooriat:

1) Vahetult (*direct*):

- muusikalised ja koreograafilised elemendid on esitletud simultaanselt

2) Ennetavalt (*foreshadowing*):

- muusikalised või koreograafilised elemendid tutvustatakse erineval ajal, seejärel otseses seoses

3) Tagasivaatavalt (*reminiscence*):

- muusikalised või koreograafilised elemendid kasutatakse üksinda pärast otsest esitlemist

Kategooriad on mõnevõrra vaieldavad, tinglik jaotus võib olla ka selline:

- 1) “imitatiivne” e matkiv, 2–3) “ekspressiivsed”

Koreomuusikalised seosed (Hodgins 1992: 28–29):

Välimised aspektid:

Tihti võivad esineda **mitmed koreomuusikalised seosed parralleelselt**.

Kõik koreomuusikalised seosed kannavad **temaatilist** tähtsust vaid **kordamise ja arenduse** kaudu. See Ei ole iseenest sõltutamatu kategooria, vaid tekitab pideva loomuliku korrespondentsi resultaadina.

Paljudel juhtudel **välditakse sisemisi seoseid** eriti hetketel, mil see oleks **liiga ennustatav** või **liiga välja paistev**, või juhtudel, mil see tekitab **ootusi** seoses sellise otsese seose **tagasi tulekuga**.

Kuid tihti leiame **vaevu hoomatavad sugulused** hetketel, mil **puuduvad ilmselged sisemised seosed**.

TANTSULAVASTUS „TALLINN – AEGVIIDU“

Lavastus etendus 10., 11. ja 12. mail 2006 Kanuti Gildi saalis.

Koreograafid ja tantsijad: Kaja Lindal ja Kaspar Aus

Helikujunduse autor: helilooja Märt-Matis Lill

Valguskujundaja: Airi Eras

Kunstnik: Inga Vares

Kunstiline konsultant: Mari Mägi

(Kaja Lindali diplomi etendus)

Koostöö ja lavastuslik idee:

- koreograafia valmis enne muusikat
- koreograafid suunasid heliloojat kindla ettekujutusega rongihelide kasutamisest.
- lavastuses on käsitletud nii heliliselt kui ka tantsuliselt kaks maailma – **reaalne** ja **ebareaalne (abstraktne)** maailm

Täna tähelepanu eest!

Gerhard Lock
gerhard.lock@tlu.ee

TALLINNA ÜLIKOOL
Kunside Instituut

TLÜ Kunstide Instituut
MUUSIKA OSAKOND

European Union
European Social Fund

Investing in your future